DE GROENE KAMERS VAN RILLAND

GEDREVEN DOOR TRANSITIE

STRUCTUURVISIE

GEMEENTE
Reimerswaal

WAAROM EEN STRUCTUURVISIE?

Wij staan met Nederland aan de vooravond van de volgende stap in het doorontwikkelen en het transformeren van ons land in de delta.

Zeeland en de gemeente Reimerswaal moeten, kunnen en willen daar ook aan bijdragen. Transformeren en aanpassen is voor dit deel van de delta niet vreemd. Het land, het landschap en het water zijn van oudsher altijd al in ontwikkeling geweest. Soms door noodzaak, maar vaak gedreven door ondernemingskracht en het geloof dat wij de wereld en het land beter achterlaten dan dat wij het gekregen hebben.

Ook nu weer dient zich de kans aan om het gebied rond Rilland-Oost door te ontwikkelen, waarbij de energietransitie de aanjager is van een integrale gebiedsontwikkeling. Een gebiedsontwikkeling waarbij gezamenlijk met de gebiedspartners gezocht is naar een toekomstgericht, vitaal en adaptief landschap. Een landschap dat de littekens van de grootschalige infrastructuur zal helen, de biodiversiteit zal verrijken, het zoete water optimaal zal gaan benutten, de landbouw zal verduurzamen, de recreatieve waarde zal verhogen en schone energie zal oogsten.

Om dit alles ook daadwerkelijk te gaan realiseren hebben wij de voorliggende structuurvisie opgesteld met een concreet uitvoeringsdocument. Zo kunnen bewoners, ondernemers en bezoekers werken aan en profiteren van een prachtig landschap dat klaar is voor de toekomst. Onze generatie kan dan ook met trots het land

overhandigen aan de toekomstige generaties.

5 BELANGRIJKE OPGAVEN

In ons plangebied spelen 5 grote en belangrijke opgaven die te maken hebben met het aanpassen aan ons klimaat en het behouden van de kwaliteit onze leefomgeving. Deze 5 opgaven vormen de aanleiding voor het opstellen van deze integrale structuurvisie voor het gebied aan de oostzijde van onze gemeente, bestaande uit het Schelde-Rijnkanaal en het open poldergebied aan weerszijden ervan (vanaf nu: het plangebied). Met deze structuurvisie willen we een bijdrage leveren aan het behalen van de ambities binnen deze opgaven.

1. Een robuust watersysteem

Het plangebied heeft een complex en belangrijk watersysteem. We leven op land omringd door zee, waar voldoende beschikbaar zoet water een groeiend probleem is. Door langere periodes van droogte als gevolg van de klimaatverandering wordt zoet water schaarser en wordt de strijd tegen verzilting steeds duidelijker. Dat heeft grote gevolgen voor de landbouw, fruitteelt, natuurwaarden en daarmee ook voor ons landschap. Ook het andere uiterste, extreme neerslag, komt steeds vaker voor. Veel van het beschikbare zoete water in het gebied gaat verloren doordat het in de Westerschelde geloosd wordt. Het zou beter zou zijn als we dit water in het systeem kunnen houden, zodat het voor het gebied en de regio beschikbaar is in droge periodes.

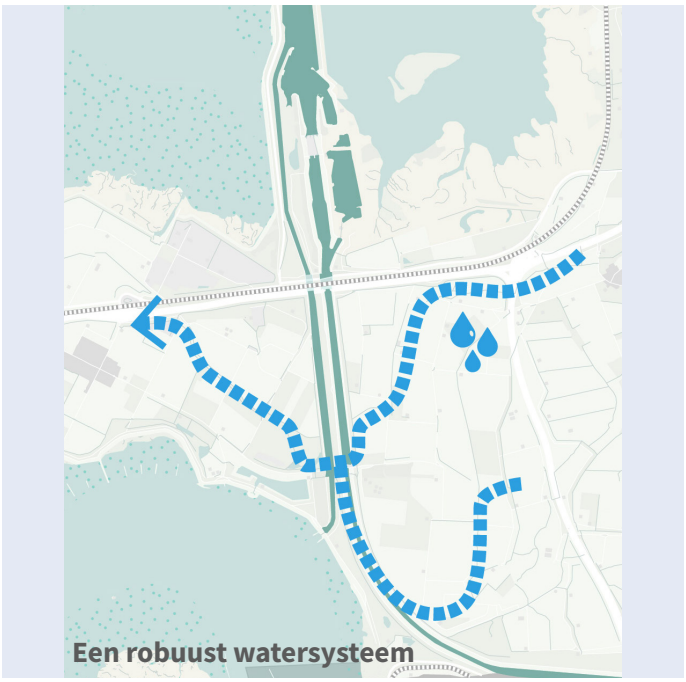

2. Een toekomstbestendige landbouwsector

De hoofdgebruiker van het plangebied is de landbouw. Mede vanwege de gevolgen door klimaatsverandering is de verduurzaming van deze landbouw een steeds urgentere opgave. Andersom neemt de druk vanuit de landbouw op de bodem, onze omgeving en het klimaat ook verder toe. Daarnaast is er bij de consument een verschuiving in dieet naar meer plantaardig eten. Dit vraagt om een andere, toekomstbestendige aanpak. Er is behoefte aan nieuwe duurzame verdienmodellen, waar meer gedaan wordt met de beperkt beschikbare grond.

3. Robuuste en aantrekkelijke natuur

Natuur heeft de afgelopen eeuwen plaats moeten maken voor landbouw, infrastructuur, bedrijvigheid en wonen. Door een groeiend besef dat natuur een onlosmakelijk onderdeel vormt van ons bestaan groeit ook de maatschappelijke waardering voor natuur en groen in onze omgeving. Natuur kan bijdragen aan de opgaven voor klimaatadaptatie, CO2-opslag en een gezonde en aantrekkelijke leef- en recreatieomgeving. Een goede kwaliteit natuur leidt tot een toename van de biodiversiteit. Die is nodig om onze natuurlijke balans te helpen herstellen, bv. door natuurinclusieve landbouw. Het verbinden van bestaande waardevolle natuurzones aan de hand van lange lijnen en nieuwe hoogwaardige natuur is in onze provincie een duidelijke opgave.

4. Beschikbaarheid van voldoende en schone energie

De klimaatopgave en afnemende hoeveelheid fossiele grondstoffen zorgen ervoor dat we op een andere, duurzame manier moeten voorzien in onze energiebehoefte, met hernieuwbare energiebronnen. In onze regio is het Zeeuws Energieakkoord gesloten en hebben we een gezamenlijke regionale energiestrategie (RES 1.0) opgesteld. De opgave in Zeeland is om maar liefst 3 TWh (terawattuur) aan groene duurzame elektriciteit op te wekken uit zon, wind en water als schone energiebron. In de gebouwde omgeving en in de mobiliteit is de ambitie om voor 2030 de uitstoot van CO2 met 49% te verminderen en moeten we in 2050 uiteindelijk geheel over op duurzame warmtebronnen. Dit vraagt van onze bedrijven en onze inwoners een flinke inzet. Een kwantitatieve benadering gericht op alleen het opwekken van duurzame energie volstaat hierbij niet. Slim energiemanagement voor een goede balans tussen vraag en aanbod (op de juiste tijd, op de juiste plaats in de juiste vorm) en een robuust energienetwerk zijn onmisbare schakels op weg naar een toekomstbestendig energiesysteem. Reimerswaal is de derde Zeeuwse gemeente qua hoogste energieverbruik en wil op het gebied van energieopwekking zijn steen bijdragen. Daarom willen we naast zon op dak ook strategisch aan de slag met het energiemanagement in dit gebied in combinatie met/in functie van de andere opgaven.

5. Een waardevol landschap om te recreëren

Voldoende en kwalitatief goede mogelijkheden om te recreëren, zijn belangrijk voor het welzijn van onze inwoners. Op dit moment is het plangebied nog beperkt aantrekkelijk voor recreatie. We willen de potentie van het gebied voor recreatie beter benutten en een omgeving bieden die uitnodigt om naar buiten te gaan. Bijvoorbeeld door kwaliteitsverbetering van het landschap, het zichtbaar en beleefbaar maken van de cultuurhistorie en het realiseren van een hoogwaardig wandel- en fietsnetwerk. Door daarnaast mogelijkheden te bieden voor kleinschalig verblijf, kunnen we ook de kansen van toerisme voor de (economische) vitaliteit van het gebied verzilveren.

VAN SECTORALE OPGAVEN NAAR EEN INTEGRALE GEBIEDSBENADERING

Als alle belangen in samenhang worden bekeken worden nieuwe kansen zichtbaar. Door het gebied als een samenwerkend (eco)systeem te bekijken, met vele gebruikers en stromen die iets voor elkaar kunnen betekenen, ontstaan grotere (meekoppel) kansen. Zo ontstaan integrale gebiedskansen. Juist om die reden is gekozen voor een integrale studie.

Deze structuurvisie heeft daarom tot doel slim gebruik te maken van de beschikbare ruimte die nodig is om alle transities kansen te bieden. Op een dusdanige wijze dat alle opgaves elkaar kunnen versterken in plaats van elkaar te beconcurreren. In de toekomst moet het gebied als een geheel functioneren waar kosten en baten worden verdeeld over alle gebruikers en we hierdoor een impuls geven aan zowel alle transities als de economie en leefbaarheid van het gebied. De structuurvisie bevat dan ook een ruimtelijke (een landschappelijk raamwerk) en een economische invalshoek (welke combinaties van opgaven bieden een economisch perspectief?).

In Nederland wordt deze werkwijze benadrukt in de NOVI (Nationale Omgevingsvisie) en in alle regionale energiestrategieën. Enkele belangrijke punten uit de NOVI zijn onder andere: transitie van de landbouw, het combineren van functies, klimaatneutraal worden.

SAMENWERKING EN PARTICIPATIE

Een integrale aanpak kan niet zonder goede onderlinge verhoudingen en de bereidheid bij gebiedspartners om te zoeken naar het gemeenschappelijk belang. Een toekomstbestendig gebied waar opgaven in elkaar verweven zitten, vergt samenwerking vanuit elke discipline, rol en verantwoordelijkheid. Het betekent voor alle partijen ook dat men buiten de bekende organisatorische, juridische en financiële kaders moet kunnen en durven kijken. Dit is essentieel voor een succesvolle uitvoering en was voor ons de reden om de structuurvisie samen met alle stakeholders op te stellen.

Tijdens het planvormingsproces zijn nieuwe samenwerkingen tussen partijen ontstaan die elkaar bij een sectorale aanpak niet getroffen zouden hebben.

INTERACTIEF PROCES

Deze structuurvisie is tot stand gekomen in samenwerking met verschillende stakeholders uit het gebied, onze gebiedspartners. Tijdens een drietal online workshops in de loop van 2021, hebben we met agrariërs, bewoners, ondernemers en initiatiefnemers, beheerders, overheden en andere betrokkenen (zoals het waterschap, de ZLTO, Rijkwaterstaat en de Provincie Zeeland) van gedachten gewisseld.

Het proces was verdeeld in 3 fases, met ieder een eigen doel:

1. Een sponsfase (ophalen van informatie en kennis).
2. Een verbindende fase (het samenbrengen van de verschillende opgaven en kansen).
3. Een toetsende fase (bespreken en aanscherpen van het voorstel voor de structuurvisie).

Dit proces is aangevuld met 1-op-1 gesprekken met verschillende partners en de initiatiefnemers in het gebied. Daarnaast zijn in de toetsende fase ook gesprekken gevoerd met partners uit dezelfde deelgebieden.

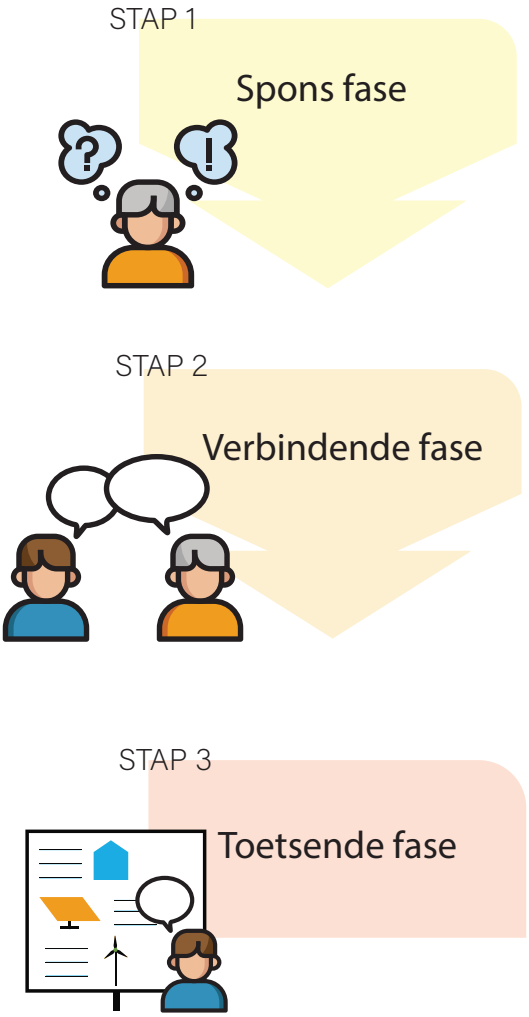

ROBUUST RAAMWERK

In de afgelopen eeuw heeft dit gebied een enorme metamorfose ondergaan. Het maken van land uit zee, het doorsnijden ervan door infrastructuur over spoor, land en water, en recent de komst van grootschalige infrastructuur voor het transport van energie. Vanuit de energietransitie is er een grote behoefte aan grootschalige opwekking van energie; eerst via wind, maar nu ook via zon. Om dit in goede banen te leiden en ervoor te zorgen dat deze behoefte ook gekoppeld is aan de kansen en opgaven die er liggen in het gebied, is een robuust raamwerk nodig – een 'boekenkast' waarin diverse 'boeken' hun plek kunnen vinden.
Het robuust raamwerk bestaat uit twee lagen: een hoofdstructuur (de 'boekenstellingen') en een nevenstructuur (de 'boekenplanken'). Dit raamwerk geeft ruimte aan het landschap in transitie, die flexibel wordt ingezet aan de hand van de economische belangen van dat moment: de flexibele invulling (de 'boeken').

Hoofdstructuur

De hoofdstructuur is permanent en wordt gebruikt om het landschap te helen en de opgaven die in het gebied liggen op te lossen. Het bestaat uit het versterken van het bestaande groen-blauwe netwerk en het aantrekkelijk(er) maken van het gebied door het toevoegen van goede recreatieverbindingen en mooie verblijfsplekken.

Onderdelen van de hoofdstructuur zijn:
- Landschapsherstel (bv. dijken)
- Landart om energievoorzieningen in te pakken
- Bomenlanen op dijken en langs recreatie routes
- Waterlopen verbreden
- Natuurlijke oevers aanleggen
- Natuurwaarde toevoegen (bv. bij Bathse Schor)
- Cultuurhistorische waarde zichtbaar maken.

Nevenstructuur

De nevenstructuur wordt vooral gebruikt om nieuwe ontwikkelingen in het gebied goed in te passen. De nevenstructuur geeft oude en nieuwe (energie)infrastructuur een 'groene jas' en borgt daarmee dat het gebied niet versnipperd raakt. Ook draagt het bij aan het contrast tussen open en dichte gebieden. Het groen van de nevenstructuur is onderdeel van het productielandschap, een andere duurzame vorm van landbouw, dat samen met de energieopwekking en -opslag ontwikkeld zal gaan worden. Als dit productielandschap in de toekomst verdwijnt kan de nevenstructuur veranderen, verdwijnen of blijven bestaan.

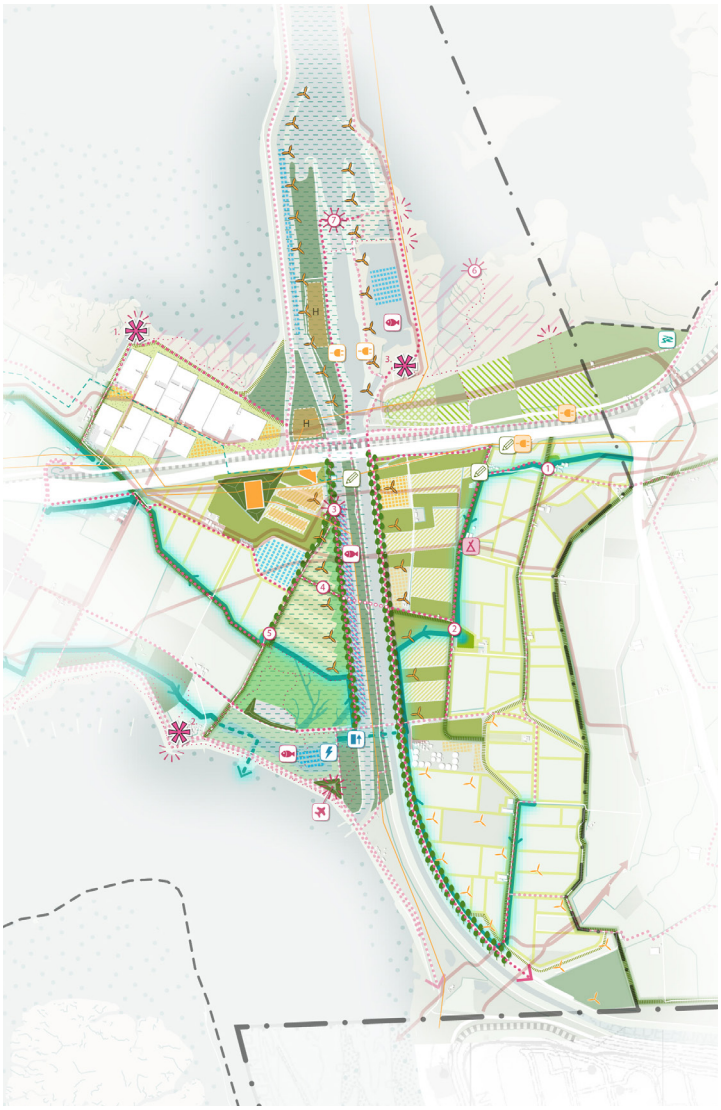

FLEXIBELE INVULLING

De flexibele invulling bestaat vooral uit zoeklocaties voor energie uit zon in combinatie met innovatieve landbouw. De locaties zijn geclusterd langs het kanaal en dichtbij de huidige energie-infrastructuur (windturbines). Zo kan gebruik worden gemaakt van cable pooling en wordt, door de locaties in één zone te concentreren, versnippering in het open landschap voorkomen. Hierdoor zal het groen rondom die grote infrastructuur robuuster worden en daarmee het contrast met het zo karakteristieke open Zeeuwse landschap daaromheen versterken.
Daarbij is op de plek van de energieopwekking en -opslag meervoudig ruimtegebruik een must, waarbij we ook zoeken naar voordelige combinaties. Te denken valt aan een combinatie met water en nieuwe vormen van landbouw. De flexibele invulling is dan ook een stimulans om versneld te transformeren naar een duurzamere omgeving. Naast het verhogen van de weerbaarheid tegen verzilting en klimaatverandering, kunnen ook nieuwe vormen van landbouw, zoals carbon farming en natuurinclusieve landbouw hier een plek gaan krijgen.

UITVOERINGSSTRATEGIE

Naast het maken van een toekomstperspectief hebben we met deze structuurvisie ook de ambitie om concrete stappen te zetten in de transities. Gaandeweg het proces van het maken van deze structuurvisie zijn de juiste partners al bij elkaar aan tafel gezet onder regie van ons als gemeente. Hiermee willen we de betrokkenheid van de partners vergroten en hun belangen maximaal betrekken in het maken van de structuurvisie.

De uitvoeringsstrategie maakt de ambities van de structuurvisie concreet in uitvoerbare stappen en geeft aan welke partners eigenaar zijn van de opgaves.

Grote opgaves

Onder onze begeleiding worden de 5 grote opgaves aangevlogen. We proberen dit integraal in de projecten te verwerken en waar nog geen concrete plannen lopen zullen we met de gebiedspartners stappen zetten richting het aanvliegen van deze opgaves.

Deelgebieden

Het gebied is verdeeld in verschillende herkenbare deelgebieden. Deze zijn verdeeld op basis van de logische landschappelijke lijnen en op de mogelijke samenwerkingen van de gebiedspartners.

De 7 deelgebieden die onderdeel uitmaken van de structuurvisie zijn:
1. Rattekaai
2. Hoogspanningsstations
3. Bath
4. Kanaal en sluizencomplex
5. Hogerwaardpolder
6. Oost-Noord
7. Oost-Zuid

Deze deelgebieden zullen in de toekomst gebruikt worden om de plannen te realiseren. Elk deelgebied heeft zijn eigen kenmerken en accenten.

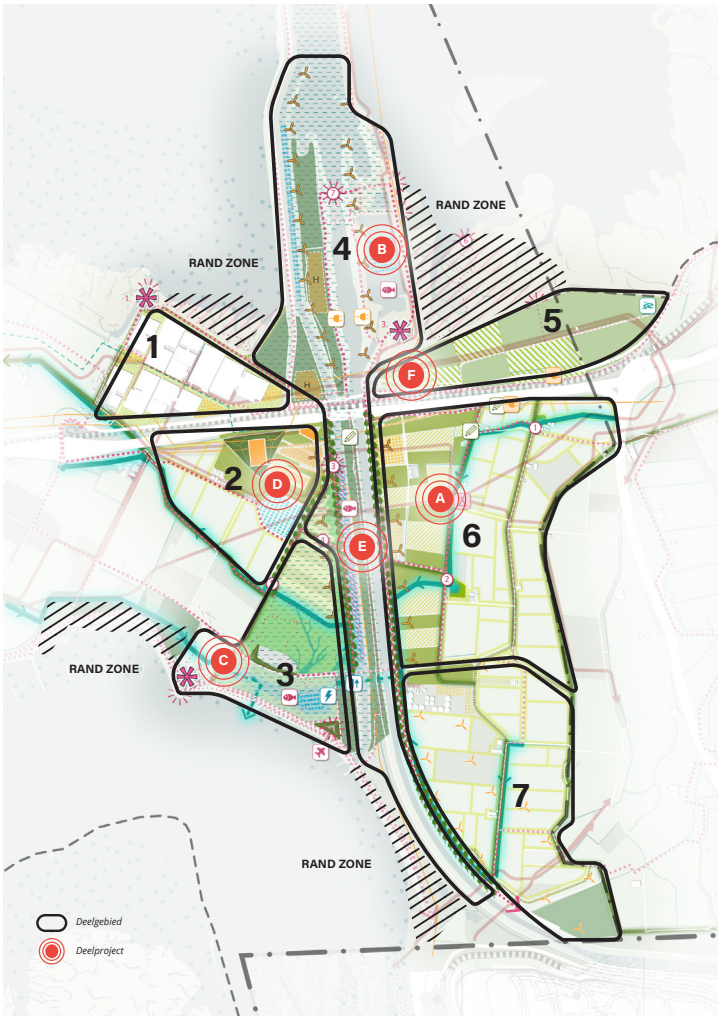

Kansrijke projecten

Daarnaast hebben we ook de meest kansrijke projecten aangeduid. Hier lopen al concrete plannen, of zien we kansen om projecten op te starten die de rest van de gebieden ten dienste kunnen zijn. Deze projecten omvatten alle thema's.

A. Pilot Oost. Energiemanagement en meervoudig ruimtegebruik met natuur en landbouw in deelgebied Oost gecombineerd met de wateropgave in het gebied;
B. Project zon op water bufferbekken RWS;
C. (Be)leefbaar en energieneutraal Bath, de 8 van Bath;
D. Revitalisering 1ste Bathpolder;
E. Recreatieve en duurzame kanaalzone;
F. Zoninclusieve natuur en recreatie in de Hogerwaardpolder.

A. *Pilot Oost:* Gewerkt wordt aan meervoudig ruimtegebruik en slim energiemanagement. Nadrukkelijke koppelingen worden gelegd tussen duurzame energie en verduurzaming landbouw, water en natuur. Wind- en zonenergie worden gekoppeld en gezocht wordt naar slimme oplossingen waarbij waterstof en restwarmte als duurzame energiebronnen lokaal ingezet kunnen worden. Partners uit het gehele deelgebied werken samen aan dit project met als doel opgaven te koppelen en energie ruimtelijk te clusteren en economisch te spreiden.

B. *Project zon op water bufferbekken RWS:* Samen met de Rijksdiensten en belangrijke partners in het gebied worden de mogelijkheden onderzocht om een drijvend zonnepark te realiseren waarbij de koppeling wordt gelegd met recreatie en natuurwaarde in de directe omgeving. Hierbij wordt gezocht naar de koppelingen met windenergie en is behoud van de karakteristieke landschapswaarde op het sluizencomplex een voorwaarde.

C. *(Be)leefbaar en energieneutraal Bath:* Samen met de inwoners van Bath en belangrijke partners wordt invulling gegeven aan leefbaarheid, recreatie in en om Bath. Natuur, landschap en cultuurhistorische waarden zijn hierbij de onderliggende kwaliteiten. Onderzocht wordt of het realiseren van een drijvend zonnepark op de Spuiboezem hieraan kan bijdragen en Bath tevens energieneutraal kan maken.

D. *Revitalisering 1ste Bathpolder:* Het is duidelijk dat het gebied ten zuiden van de A58 een kwaliteitsimpuls kan gebruiken. Samen met partners en omgeving wordt bekeken of meervoudig ruimtegebruik met energieprojecten bij kan dragen aan de leefbaarheid in het gebied. Binnen dit deelgebied is de robuuste structuur belangrijk om nu al aanwezige infrastructuur beter in te passen in het landschap. De wateropgave krijgt hier een prominente kans om samen met de verduurzaming van de landbouw en slim energiemanagement op te trekken.

E. *Recreatieve en duurzame kanaalzone:* Samen met de Rijkspartners wordt onderzocht waar en op welke wijze gewerkt kan worden aan de robuuste (hoofd)structuur in combinatie met recreatie en duurzame energie. Dit gebied wordt ook wel gezien als belangrijke verbindingszone tussen andere deelgebieden. Ook hier kunnen krachtige combinaties worden gemaakt tussen het verbeteren van de natuur en recreatie met energieprojecten (op water).

F. *Zoninclusieve natuur en recreatie in de Hogerwaardpolder:* Met de betrokken partners wordt onderzocht op welke wijze energie bij kan dragen aan het verbeteren van de natuur, biodiversiteit en recreatiewaarden in de polder.

OMGEVINGSFONDS

Duurzame energieprojecten zullen altijd een bepaalde inbreuk maken op ons landschap en de directe leefomgeving van onze inwoners. Bovendien is voor veel inwoners zelf investeren financieel niet weggelegd. Om zorg te dragen dat alle omwonenden kunnen meeprofiteren van de duurzame energieprojecten wordt een omgevingsfonds opgericht. Vanuit de energieprojecten dient afdracht plaats te vinden in dit fonds. Voor de zonneparken is dit bedrag € 1,00 per opgewekte MWh per jaar. Het omgevingsfonds zal duurzame en maatschappelijke initiatieven financieel ondersteunen.

De opbrengsten zullen worden ingezet voor de verdere verduurzaming van de hele gemeente, maar wordt in eerste instantie ingezet in het plangebied. Hiervoor zal de verdeelsleutel 50% in het plangebied en 50% in de rest van de gemeente gebruikt worden. Het geld kan worden besteed aan verschillende thema's, van recreatie tot natuur, maar mag nooit tot persoonlijk gewin leiden.

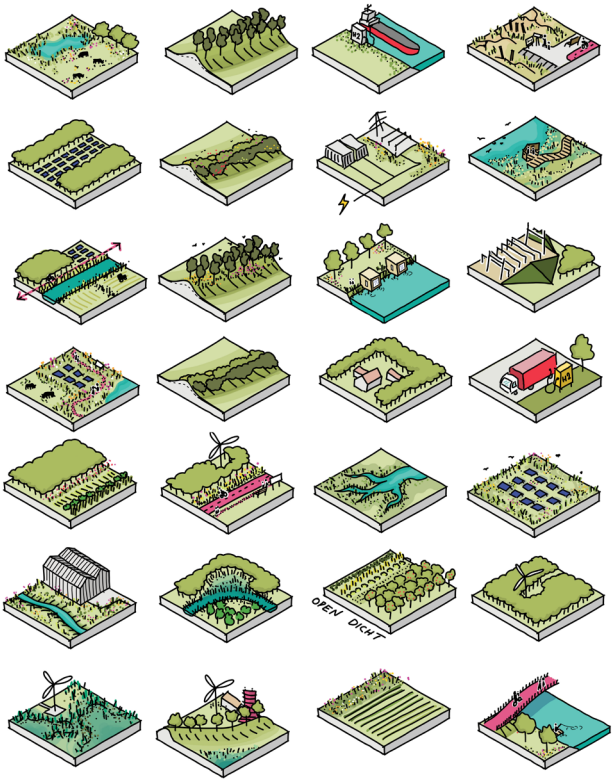

Impressie van mogelijke toekomstige invulling